

Zijn reist naar Bulgarije in 1906 (4)

Le Carillon, 29-30 december 1906

Na dat bezoek nam ik afscheid van de kasteelvoogd, de heer Zwetho-Stamenof, en van de tuinchef, de heer J. Moriset, met de belofte de volgende dag terug te keren om mijn leerrijk bezoek voort te zetten.

Tegen één uur bracht het rijtuig ons terug naar Varna. Onderweg zagen we een tiental arbeiders die met restauratiewerken bezig waren. Ze werden bewaakt door vier soldaten. Ik hoorde dat ze tot dwangarbeid veroordeeld waren : twee jaar goed gedrag tellen voor drie jaar straf.

Tijdens mijn afwezigheid was mij, met toestemming van de stadsprefect van Varna, een mandje vis gebracht. Het waren uitgezochte specimens die voor het diner en het souper bereid werden. De vis was zo goed als die van bij ons maar de bereiding niet veel zaaks. Alles werd nl. op dezelfde manier gebakken en opgediend zodat de smaak bijna altijd eender was.

Na het diner trokken we naar de haven in gezelschap van de heer Ivranof, havenchef en van inspecteur-generaal Satirof. We gingen aan boord van een kleine stoomboot van de marine, bemand door militairen. In een andere sloep volgden de duikers met materiaal en de nodige manschappen.

De diepte werd gepeild en een twaalftal duikproeven gedaan. Overal vonden ze oesters en mosselen, zelfs op een diepte van 14 m. Op sommige plaatsen was het plukken moeilijk wegens de rotsachtige bodem. De namiddag verliep heel interessant en we waren bijzonder tevreden over het resultaat van deze eerste exploratie van de Zwarte Zee.

De maandag had ik hetzelfde programma als de dag voordien. Om halfacht 's morgens kwam het rijtuig van het kasteel ons halen om de rest van het park te bezoeken : de elektrische installaties van heel het domein en tenslotte de stokerij en de wijnkelders van de prins.

Het bezoek van die modelinrichtingen deed mij oprecht genoeg. Dat alles herinnerde aan mijn jeugd toen ik zelf de wijnoogst leidde. Want ik heb het druivenplukken geleerd en het persen en het verzorgen van de wijn tot het tijdstip van de verkoop.

(N.B. Met vertedering en ook met fierheid herinnert A. Stracké, in zijn autobiografie, aan die leertijd in Mainz toen hij, 14 jaar oud, als knechtje werd aangenomen in het Gasthof Rheinlust en er kind van den huize werd (cf. mijn eerste bijdrage over A. Stracké, De Plate, 11e jg. januari 1982).

Ik heb die reusachtige vaten bewonderd, ieder van zo'n 6.000 liter. De duigen, wel 7 cm dik, worden afzonderlijk uit Hongarije opgestuurd en hier ter plaatse ineengezet. De jaarlijkse wijnoogst in Euxinograd bedraagt

bij de 900.000 liter waarvan 800.000 afkomstig zijn uit de velden van de prins. De wijn is heel lekker en smaakt naar Chablis. De witte is zoeter dan de rode.

Na het bezoek van het kasteel heb ik de prachtige serres doorlopen die getuigen van de fijnzinnigheid van de prins. Deze wordt bijgestaan door de tuinchef en zijn werklieden. Ik heb ze dan ook gefeliciteerd om de mooie resultaten die ze op zo'n korte tijd behaald hebben. Want alle aanplantingen zijn pas aangelegd, bovendien is het klimaat niet gunstig. Hier kennen ze maar twee seizoenen : de winter die heel koud is en de zomer met een hitte van 40 à 70° Réaumur. (N.B. Zoals gezegd heerst in dat deel van Bulgarije inderdaad een continentaal klimaat. Maar 40 à 70° Réaumur, d.w.z. meer dan 50° Celsius lijkt me sterk overdreven. In ernstige naslagwerken vind je voor Varna, in juli, gemiddeld minder dan 25° C).

Vooraleer ik Euxinograd verliet overhandigde de heer Moriset mij een collectie korrels en zaden om ze te proberen bij mij, in het museum. (N.B. nl. in de serres van zijn museum en park in de duinen in Mariakerke). Hij hoopt dat de resultaten zo goed zullen zijn aan de Noordzee als aan de Zwarte Zee. Ik nam afscheid van die heren, bedankte ze van harte en werd teruggeleid naar mijn hotel in Varna. (N.B. Wat Euxinograd betreft, het werd door de Bulgaarse regering bewaard en volledig gerestoureerd. Nu is het de zomerresidentie van het staatshoofd Todor Zsjifkof. Het is ook de naam van een uitstekende witte wijn uit de streek).

Na het diner deden we dezelfde proeven als de vorige dag. De uitslag was even bevredigend en tegen 17 u was mijn opdracht vervuld. Mij restte nu nog de stad en de haven van Varna te bezoeken.

Varna, hoofdplaats van een arrondissement, telt 34.000 inwoners waaronder ca 4.000 Turken, 6.000 à 7.000 Grieken en evenveel Armeniërs. Er is een prefect, een Griekse en Armeense metropoliet. (N.B. Van 1949 tot 1956 heette de stad : Stalin - in 1963 waren er 170.000 inwoners).

Varna is de thuishaven van de Bulgaarse oorlogsvloot met haar staf en 2.000 marinesoldaten. Daar resideert ook de staf van een andere militaire brigade. Het is de belangrijkste haven van Bulgarije, zeer bekend voor de export van landbouwprodukten. Jaarlijks voert Bulgarije meer dan 1 miljoen ton graan uit.

De haven, 1.200 m lang, is uitstekend toegereust en bij alle getijden toegankelijk want het maximum verschil tussen ebbe en vloed bedraagt, volgens de wind, slechts 30 à 60 cm. De gemiddelde diepte van de haven is 24 m. Op het ogenblik van mijn bezoek waren er 7 schepen, waarvan 3 uit Antwerpen, aan het laden.

Alle landen hebben hier een consulaat. De stad heeft ook een nationale bank, 8 kerken, 18 moskeeën, een grote synagoog, een staatsatheneum voor jongens en een voor meisjes, een grote katoenspinnerij (prins Boris genaamd) en talrijke mooie gebouwen.

Varna is ook een badstad, tamelijk druk bezocht door Bulgaren en vreemde gasten. Het strand bestaat uit heel fijn zand en heeft een grote toekomst voor zich. In de nabijheid van de baden, in de richting van Euxinograd, ligt een prachtig park aan de boord van de zee.

Zoals ik al zei heeft Varna, als badstad, een beloftevolle toekomst. Die kan briljant worden op voorwaarde dat de hotelnijverheid een heel andere weg opgaat. In dat opzicht is er nog veel te doen. Jonge hoteliers zouden zich hier, met relatief beperkte kapitalen, een verzekerd en schitterend bestaan kunnen opbouwen. Daartoe echter is het nodig dat ze mannen van het vak zijn met grondige kennis van hotel, restaurant, keuken en wijnkelder.

Op dit ogenblik legt Varna een waterleiding en een rioolnet aan. Het probleem van de elektrische verlichting ligt ter studie. Tot hiertoe wordt de stad verlicht met petroleum. In het hotel waar ik afgestapt ben, gebruiken ze Edison-lampen die een behoorlijke en betrekkelijk goedkoop licht geven.

Na mijn wandeling nam ik afscheid van de prefect en van alle heren die mijn verblijf in Varna zo aangenaam hebben gemaakt. Ik blijf ze daarvoor bijzonder dankbaar. Daarna keerde ik terug naar het hotel om mijn koffers te pakken omdat ik 's morgens om 6 u vertrok naar Boergas.

In gezelschap van inspecteur-generaal Satirof en van de heer Bogdan Morlof, ingenieur van de havens van Varna en Boergas, gingen we tegen 7 u aan boord van een klein schip bevracht met diverse koopwaren. We waren met 'n 15-tal passagiers in 1e klas waaronder de heer J.A. Lazarof, secretaris van de handelskamer van Boergas. In 2e en 3e klas zaten er nog een 50-tal reizigers. De hemel was bewolkt, het was fris en vochtig maar de zee lag heel kalm.

Het was een heel aangename reis. (N.B. Boergas ligt ca. 90 km ten zuiden van Varna). Het schip volgde voortdurend de kust die zeer schilderachtig is en vol afwisseling wegens het hoogteverschil der bergen, wegens de baaien en de mondingen der rivieren. We ankerden op de rede van Emine Boerva (N.B. : op ca. 50 km van Varna) en vervolgden dan onze koers naar Boergas waar we tegen 17 u aanlegden.

Bij de ontscheping werd ik begroet door de heer Assen-Theodorof, hoofdingenieur van de spoorwegen in Boergas. Deze deelde mij mee dat een salonrijtuig gestuurd was om me terug te brengen naar Sofia. Ik werd naar het hotel geleid waar we het eens werden over het werkprogramma van de volgende dag.

Boergas, gelegen in Oost-Roemelië, heeft 13.000 inwoners, Bulgaren en Grieken (N.B. Het vroegere kleine vissersdorp kende door de spoorwegverbinding met Sofia (1890) en de aanleg van en nieuwe haven (1904) een snelle ontwikkeling. In 1963 telde het 93.000 inwoners). De haven is heel goed ingericht en druk bezocht. Grote hoeveelheden graan, wol, talk, boter, kaas en rozenwater

worden er geëxporteerd. De schepen van de Oostenrijkse Lloyd van de Levantlijn, van de Russische lijndienst Odessa-Constantinopel leggen er aan. Twee Bulgaarse schepen verzekeren twee keer per week de overtocht naar en van Varna.

De dag na mijn aankomst in Boergas vertrekken we 's morgens om 8 u met een stoomsloep en een duiker. Tegen de middag waren we terug. Na de lunch gingen we weer scheep om te zien of er ook in volle zee oesterbanken te vinden waren. En werkelijk, op anderhalf uur afstand van Boergas, rechtover een klooster, hebben we heel mooie oesters gevonden in grote kwantiteit. Op de bodem van de zee ligt daar een ware rijkdom. De zaak is nu die te exploiteren.

In Boergas zoals in Varna kunnen de visvangst en de hotels aanzienlijk verbeterd worden in het belang van Bulgarije. Gezien de gunstige gezindheid van zijn vorst en van minister Ghenadiëf, hoop ik dat de rijkdommen van het land zullen vermeerderd worden door een wijziging van het exploitatiesysteem.

Van mijn verblijf in Boergas heb ik geprofi-teerd om - aanbevolen door de heer Lazarof - de stoommolen van de heer Petrof en zonen te bezoeken. Het is een geweldige inrichting in volle bedrijf.

De heer Petrof, een vriendelijk en beminne-lijke man, heeft me zijn hele installatie laten zien. Je treft er de meest geperfectioneerde machines aan. Bij die gelegenheid wist hij mij te zeggen dat hij op de tentoonstel-ling in Luik, in 1905, de gouden medaille en het erediploma behaald heeft. Hij hoopt in 1910 naar België terug te keren (N.B. nl. voor de wereldtentoonstelling in Brussel).

Bergen graan, duizenden zakken bloem, gereed voor de export op schepen die in de haven gemeerd liggen, onderstrepen het belang van die machtige onderneming die verscheidene honderden arbeiders te werk stelt.

Daarmee was mijn missie beëindigd en ik was heel tevreden over het resultaat.

Na gedineerd te hebben met die heren die uiterst dienstwillig geweest waren tegenover mij, nam ik definitief van hen afscheid en bedankte ze van harte. Ik keerde naar mijn hotel terug om wat te rusten want de volgen-de morgen moest ik vroeg uit de veren. Mijn trein naar Sofia vertrok immers om 6 u.

Het salonrijtuig voor mij bestemd was van alle comfort voorzien : goed verwarmd, helder verlicht, buitengewoon elegant en van onberispelijke smaak. Het bevatte een eerste coupé met een eiken bureau, een salon van 3 m bij 3, met wanden uit palissanderhout, sierlijke meubels en behang uit groene zijde. Verder was er nog een slaapkamer en toilet.

Een speciale gardesoldaat, die Duits sprak, was uit Sofia gekomen om mij te vergezellen. Inspecteur Sotirof had voor mondvoorraad gezorgd.

Het fluitje weerklonk en de trein vertrok.

* * * * *

Hier eindigt het 4de en laatste stuk in Le Carillon. Onderaan stond er "à suivre". Het verslag was dus niet af. Maar, zoals als gezegd is, missen we het slot omdat jaargang 1907 van Le Carillon - waarin het verscheen - toevallig nergens te vinden is. We hebben vergeefs links en rechts geïnformeerd. Ook een rondvraag naar alle Belgische universiteitsbibliotheken leverde niets op.

Zonder twijfel vormden die 4 bijdragen het grootste deel van zijn reisverslag daar A. Stracké nu op de terugweg was. De selfmade zakenman leverde hier een sober en nuchter relaas van een blijkbaar rimpelloze reis waarbij hij uitzonderlijke faciliteiten genoot. We kregen geen belangrijke of treffende opmerkingen, geen indringende beschouwingen van sociaal-economische of culturele aard en helemaal geen allusies op de latente Balkanproblemen. Een diplomatische terughoudendheid die we van onze vredelievende hotelier mochten verwachten, ook uit respect voor zijn gastheer. Als echo van sommige Bulgaarse toestanden uit het begin van de 20e eeuw is dat reisverslag toch niet zonder interesse.

Die Bulgaarse missie bezorgde A. Stracké onmiddellijk persoonlijk succes. Op de bijeenkomst van de Oostendse handelskamer van 18 december 1906 werd hij, onder toejuichingen, door voorzitter A. Borgers gefeliciteerd omdat hij pas onderscheiden was met het officierscrozet van de orde van Alexander van Bulgarije (naar de naam van de voorgaande vorst : Alexander van Battenberg).

Stracké's bezoek en rapport veroorzaakten zeker geen omwenteling in de Bulgaarse visserij en in de hotelnijverheid aan de Zwarte Zee. Toch bleven ze blijkbaar niet zonder gevolg. In zijn nummer van 1-2 november 1913 - dus 7 jaar na de reis van A. Stracké - berichtte Le Carillon dat minister Ghenadiëf in Brussel was en plannen koesterde om jonge Bulgaren naar Oostende te sturen om er de visvangst te leren. Daarvan zal toen - 8 maanden vóór de catastrofe van 1914 - wel niet veel in huis gekomen zijn.

Intussen zijn er bijna 80 jaar verstreken en is er - ook in Bulgarije - erorm veel veranderd. En speciaal op het gebied van het toerisme en de hotelaccommodatie. Bij Varna en Boergas werden er de jongste tien jaar splinternieuwe badplaatsen aangelegd met meer dan 200 hotels voorzien van alle comfort dat moderne toeristen verlangen. In Albena (32 km ten noorden van Varna): 40 hotels. Aan het Goudstrand (= Zlatni Pjasatsi, 17 km ten noorden van Varna): 70 hotels. In Droesjba (tussen Varna en Goudstrand) : 19 hotels. Aan het Zonnstrand (bij Nesebar, 35 km tennoorden van Boergas): 100 hotels.

A. Stracké zou er grote ogen opzetten en ongetwijfeld niet alles naar zijn tand vinden.

(slot)

Germain Billiet